

Таким чином, негативний вплив надзвичайних ситуацій на фізичне і психологічне здоров'я всіх членів територіальних громад може бути мінімізований шляхом підвищення психологічної готовності працівників психологічної служби освіти до організації процесу забезпечення учасників освітньої взаємодії від патогенних наслідків переживання ними травматичних подій. Йдеться як про розвиток вмінь працівників психологічної служби системи освіти оптимізувати поведінкові реакції потерпілих під час виникнення актуальної загрози їхньому здоров'ю, так і про формування готовності працівників психологічної служби освіти попереджувати виникнення постстресових розладів особистості.

Дяченко В. А., Новик О. В.

ОСОБИСТІСНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСІБ, СХИЛЬНИХ ДО НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ

На сучасному етапі суспільного розвитку особливо затребуваними стають проблеми, пов'язані з феноменом адикції. Стрімке зростання числа молодих людей з різними формами адиктивної поведінки зумовлюють високу соціальну значущість цієї проблематики. Масштаби поширення різного роду адикцій ставлять під загрозу фізичне, моральне та психологічне здоров'я людини.

Залежна (адиктивна) поведінка розглядається як один з типів девіантної поведінки, що пов'язана з формуванням прагнення до відходу від реальності шляхом штучної зміни свого психічного стану за допомогою прийому деяких речовин чи постійної фіксації уваги на певних видах діяльності з метою розвитку і підтримки інтенсивних емоцій (Менделевич В., 2007). Отже, в центрі даної проблеми опиняється аналіз взаємодії особистості з реальністю. Спосіб взаємодії з дійсністю у вигляді відходу від реальності усвідомлено (чи не усвідомлено) вибирають ті, хто ставиться до реальності негативно й опозиційно, вважають себе нездатними до адаптації. Водночас, може бути небажання пристосовуватися до дійсності через її

недосконалість, консервативність, однаковість. Проблема адикції розпочинається тоді, коли прагнення відходу від реальності, пов'язане зі зміною свідомості, починає домінувати у свідомості, стає центральною ідеєю.

Згідно досліджень Н. Максимової зародження схильності до алкоголізації та наркотизації починається вже у підлітковому віці. Стан емоційної напруги, психічного дискомфорту виникає у дитини дуже часто. Це, перш за все, пояснюється віковими особливостями (несформованістю особистості, відсутністю звички до аналізу своїх дій, вчинків та їх наслідків). Тому цей критичний етап психологічного розвитку часом проходить настільки боляче, що підліток прагне пережити його в прямому розумінні слова «під наркозом». У подальшому така стратегія поведінки, що спрямована на «відкидання» негативної інформації, закріплюється, фіксується вже як риса особистості. Це дає змогу зберегти емоційну рівновагу, бездіяльність і психологічний комфорт в ситуації, що вимагає від людини докласти зусилля для подолання труднощів. Суб'єктивно людину влаштовує такий шлях вирішення проблеми, що викликала фруструючу ситуацію. Проте, об'єктивно, проблема лишається невирішеною, а для оточуючих спілкування з такою людиною стає все більш обтяжливим. Звідси неминуча соціальна дезадаптація. Соціально адаптованих підлітків спонукає до діяльності потреба досягнення успіху (вдячності, нагороди, похвали тощо). У підлітків, схильних до адиктивної поведінки, визначається унікаюча мотивація. Потреба досягнення успіху у них загальмована (або не розвинена). Їх спонукає до дії протилежна потреба – уникнути покарання, поразки, негативних емоцій тощо (Максимова Н., 2016), що визначає стратегію поведінки адиктивних підлітків в різних життєвих ситуаціях.

Адаптаційні можливості порушуються у осіб, що перенесли дитячі травми. Останні можуть бути пов'язані з фізичною травмою, втратою матері, нездатністю задовольнити базові потреби дитини (емоційні, комунікативні, соціальні). Повторення важкої травмуючої ситуації приводить до порушення в емоційному розвитку дитини. Пізніше травму можна спостерігати за страхом перед любимими афектами та

нездатності їх переносити. Ця особливість залежних осіб позначається як низька афективна толерантність. Нездатність долати труднощі призводить до закріплення звички відходити від реальності, за допомогою вживання наркотичних речовин, для зменшення емоційного дискомфорту та напруги.

Науковці звертають увагу на те, що підліткам, які вживають наркотики, притаманні спільні риси: слабкий розвиток самоконтролю, самодисципліни, низька стійкість до несприятливих впливів, невміння долати труднощі, емоційна нестійкість, схильність неадекватно реагувати на ситуацію фрустрації, невміння знайти продуктивний вихід з конфлікту. Саме ці особистісні особливості викликають відхилення в поведінці, напругу в соціальних контактах, що, в свою чергу, може бути пов'язано з потребою підлітка змінити свій психічний стан (Ярмиш І., 2006).

В юнацькому віці соціально-психологічними детермінантами походження адиктивної поведінки виступає гедоністична мотивація, небажання пристосовуватися до мінливої реальності. Схильність до різних форм адиктивної поведінки є виявом стійкого бажання юнаків до самоствердження, що відбувається в такий деструктивний спосіб і призводить до формування в особистості моделі залежної поведінки (Калька Н., 2012).

Базисною характеристикою значної кількості адиктивних осіб є залежність, яка, наприклад, може проявлятися у поганому стані при відчутті самоти – готовності до значних зусиль, щоб її уникнути, відчуття спустошеності або безпорадності, коли обривається близький зв'язок, страх бути знехтуваним, легка ранимість при щонайменшій критиці або несхваленні з боку інших тощо. На ряду із залежністю, в основі якої лежить адитивна поведінка, у особистості з'являється потяг до відсторонення від реальності, страх перед буденністю, наповненого обов'язками і регламентаціями «нудного життя». Схильність до пошуку надзвичайних емоційних переживань навіть ціною серйозного ризику і нездатність бути відповідальним за будь що.

Отже, для осіб, схильних до наркотичної залежності, характерною є нездатність адаптуватися до навколишньої

дійсності, яка пов'язана з рядом індивідуально- та соціально-психологічних детермінант (низьким рівнем афективної толерантності, порушеною здатністю долати фруструючі ситуації, інфантильністю, низьким рівнем саморефлексії, мотивацією уникання), і стимулює бажання відходу від реальності шляхом штучної зміни свого психічного стану задля уникнення дискомфорту.

Жукова Т. Л., Воеводина С. А.

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНЫЙ ПОДХОД КАК ОСНОВА ОРГАНИЗАЦИИ И ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ ВОСПИТАНИЯ ШКОЛЬНИКОВ ПОДРОСТКОВОГО И РАННЕГО ЮНОШЕСКОГО ВОЗРАСТА

Проблема осуществления преемственности в воспитании школьников различных возрастных групп и поиск путей ее реализации выступает одной из важных задач теории и практики образования. Основное внимание исследователей чаще всего сфокусировано на контексте подготовки школьников к обучению на последующей ступени: дошкольного и школьного, школьного и среднего профессионального, школьного и высшего профессионального образования, или же преемственности в различных видах воспитания: нравственного, правового экономического и других.

Для решения данной проблемы необходимо определить цели воспитания, на достижение которых направлен весь процесс, и с которыми будет сопоставляться реальный результат. В соответствии со статьей 18 Кодекса Республики Беларусь об образовании (2011) целью воспитания является формирование разносторонне развитой, нравственно зрелой, творческой личности обучающегося. Задачами воспитания являются:

- формирование гражданских и патриотических качеств и национального самосознания детей и учащейся молодежи на основе государственной идеологии;